

Список використаної літератури

1. Антикоруційна експертиза як засіб запобігання корупції [Електронний ресурс] : роз'яснення Міністерства юстиції України від 21 трав. 2012 р. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0018323-12>.
2. Шатрава С. О. Антикоруційна експертиза законодавства як превентивний інструмент протидії корупції / С. О. Шатрава // Сучасні аспекти правового життя України : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 28–29 серп.). – К. : Центр прав. наук. дослідж., 2012. – С. 77–80.
3. Про судову експертизу : закон України від 25 лют. 1994 р. № 4038-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1998 р. – № 288. – Ст. 232.
4. Про наукову і науково-технічну експертизу : закон України від 10 лют. 1995 р. № 51/95-ВР VI // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 9. – Ст. 56.
5. Про екологічну експертизу : закон України від 9 лют. 1995 р. № 45/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 8. – Ст. 54.
6. Юридична енциклопедія Т. 2 / [за ред. Ю. С. Шемшученка]. – К. : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 1999. – 741 с.
7. Про засади запобігання і протидії корупції : закон України від 7 квіт. 2011 р. № 3206-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 40. – Ст. 404.
8. Про затвердження Методології проведення антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів [Електронний ресурс] : наказ Міністерства юстиції України від 23 черв. 2010 р. № 1380/5. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1380323-10/page>.

Надійшла до редколегії 13.10.2012

ШАТРАВА С. А. АНТИКОРРУПЦИОННАЯ ЭКСПЕРТИЗА КАК СРЕДСТВО ВЫЯВЛЕНИЯ КОРРУПЦИОГЕННЫХ ФАКТОРОВ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СУБЪЕКТОВ ПУБЛИЧНОЙ АДМИНИСТРАЦИИ

Выяснена правовая природа проведения антикоррупционной экспертизы в деятельности субъектов публичной администрации и определены пути относительно ее усовершенствования.

SHATRAVA S. ANTICORRUPTION EXAMINATION AS MEANS OF EXPOSURE OF CORRUPTION FACTORS IN THE ACTIVITY OF SUBJECTS OF PUBLIC ADMINISTRATION

Legal nature of realization of anticorruption examination in the activity of subjects of public administration is found out and the ways in relation to its improvement are determined.

УДК 342.951

В. С. ШЕСТАК,

*кандидат юридичних наук,
завідувач кафедри загальноправових дисциплін
Донецького державного університету управління*

МИСТЕЦТВО ТА СТРУКТУРА МИСТЕЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ОБ'ЄКТИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

На основі характеристики поняття «мистецтво» виділено структуру мистецької діяльності, яка представляє собою сукупність взаємопов'язаних між собою етапів. Відмічено, що мистецтво, мистецька діяльність та її етапи виступають об'єктами адміністративно-правового забезпечення з боку держави під час реалізації культурної функції.

Здійснення державою культурної функції є важливою умовою втілення в життя демократичного вибору нашого народу, його намагання становлення себе як самобутнього та самостійного серед інших народів світу, що своїм наслідком має сприяння розбудові нашої країни як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави. У даному контексті варто відмітити, що в сучасній правовій науці

переважає точка зору, згідно з якою саме держава слугує формою, що організує громадянське суспільство і створює умови для його розвитку, а також забезпечує права, свободи та законні інтереси особи, саме держава бере на себе обов'язок щодо їх забезпечення, охорони та захисту [1, с. 60–62], а це втілюється у виникненні та здійсненні державою, зокрема, культурної функції. При цьому можна відмітити,

що залежно від тих явищ, які становлять прояв культури та які виступають об'єктом забезпечення з боку держави, їх особливостей та форм існування, істотно залежить і державно-організаційна діяльність щодо їх забезпечення. Така залежність є формою прояву діалектичних зв'язків між різними явищами суспільної дійсності, де характерні риси об'єкта забезпечення, в нашому випадку – проявів культури, впливають на те, яким чином, за допомогою яких дій та в якій формі відбувається таке забезпечення.

Дослідження вказаного аспекту реалізації культурної функції держави має важливе теоретичне та практичне значення, адже в результаті ми отримуємо теоретичну основу для опрацювання найбільш ефективних форм та методів забезпечення культурних прав і потреб особи та суспільства. Однак якщо звернутися до аналізу останніх наукових досліджень, у яких висвітлюються окремі питання і напрямки забезпечення та реалізації культурної функції держави (О. С. Батіщева, О. А. Задохайло, І. Г. Ігнатченко, Н. М. Ільченко, І. І. Кириченко, О. І. Мельничук, В. В. Карлова, Т. Г. Каткова, Н. С. Ракша, Н. С. Фесенко), то можна дійти висновку, що поза увагою науковців залишається дослідження особливостей діяльності, що здійснюється суб'єктом управління стосовно основних об'єктів культури в їх системно-структурному аспекті. Таким чином, наукового опрацювання та практичної реалізації потребує дослідження особливостей адміністративно-правового забезпечення окремих структурних складових самостійних явищ культурного життя, де результати дослідження діяльності щодо забезпечення функціонування частини явища, наприклад мистецтва, дають можливість комплексно уявити специфіку його адміністративно-правового забезпечення в цілому. Тому **метою** даної статті обрано з'ясування особливостей змісту та напрямків адміністративно-правового забезпечення такого об'єкта культурної функції, яким є мистецтво, у тому числі і в аспекті структури мистецької діяльності.

Насамперед для досягнення мети статті слід виявити загальні властивості та характерні риси мистецтва, а також з'ясувати, в яку за змістом структуру втілюється в життя мистецька діяльність. Виявлення вказаних рис мистецтва та його структури з точки зору функціонування вказаного явища дозволить нам більш повно та докладно співвіднести їх із тими формами та методами, що можуть бути реалізовані стосовно них з боку адміністративного права.

Так, щодо мистецтва, то як предмет дослідження воно нами було обрано тому, що має, мабуть, найбільше видових проявів серед аспе-

ктів культури, однак, незважаючи на це, за своєю природою та загальними властивостями всі його видові прояви є елементами цілісного явища – мистецтва, що втілюється у відносини частини та цілого. До того ж, не можна не відмітити, що мистецтво на сьогодні є чи не одним з найяскравіших показників того стану, в якому перебуває сучасне українське суспільство, воно дуже виразно відображає його внутрішній стан. У даному контексті В. В. Бичков указує, що культура та мистецтво мають орієнтацію на вищі духовні цінності, що мистецтво за своєю сутністю є вираженням сенсу буття, і головною його функцією є творчо-перетворювальна діяльність, що спрямована як на кожну конкретну людину, так і на земний світ в цілому [2, с. 57–58].

Таке важливе значення мистецтва не є випадковим, бо саме завдяки мистецтву людина більш глибоко може сприйняти світ, який оточує її, відобразити його та відчувати себе в ньому. Те, що мистецтво виконує цілу низку функцій, є визнаною точкою зору. Зокрема, як указує В. А. Бокань, мистецтво виконує наступні функції: естетичну, пізнавально-інформаційну, виховну, катарсично-компенсаторну [3, с. 70–74]. Із цим переліком ми цілком погоджуємося, але зауважимо, що кожна з функцій має власні форми прояву та способи реалізації, що не може не вплинути на те, яким чином та за допомогою яких засобів держава повинна забезпечити їх належну реалізацію.

Відповідно держава повинна сприяти розвитку та забезпечувати реалізацію такого потужного засобу впливу на поведінку особи, засобу формування та розвитку суспільства і збереження його здобутків, засобу, який сприяє формуванню людини із цінностями, що притаманні громадянину суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави. Тому мистецтво та його видові прояви завжди були об'єктом піклування з боку держави. Так, це знайшло своє відображення в Основах законодавства України про культуру, було предметом парламентських слухань «Духовна криза суспільства і шляхи її подолання», знайшло закріплення в цілій низці інших нормативно-правових актів.

Отже, є всі підстави вважати, що мистецтво як прояв культури виступає не тільки частиною буття особи та суспільства, наслідком їх існування – воно також використовується державою і як засіб задоволення культурних потреб представників різних прошарків суспільства, і як засіб виховного впливу завдяки тому, що мистецтво можна визнати носієм певних людських цінностей, що використовуються при формуванні поведінки та свідомості громадян відповідної

держави, створенні передумов для перетворень всередині суспільства.

Що ж до розуміння самого поняття «мистецтво», то воно, як і будь-яке інше багатогранне явище, має кілька визначень та характеристик. Його використовують щонайменше у трьох значеннях (мистецтво в широкому сенсі – як художня творчість, у вузькому сенсі – як образотворче мистецтво; мистецтво як висока міра уміння, майстерність) [4, с. 190; 5, с. 179]. Багатогранність цього явища, зокрема, виявляється в тому, що вивченням даного прояву культури займаються як у межах філософії, естетики, мистецтвознавства, культурології, так і в межах окремих галузевих наук (соціології мистецтва, психології мистецтва, філософії мистецтва, культурології мистецтва), де кожна з наук надає власне значення вказаному явищу. В нашому ж дослідженні основну увагу ми приділимо поняттю «мистецтво» в його широкому значення, де синонімом даного поняття виступає також поняття «художня творчість».

Так, якщо проаналізувати різні визначення поняття «мистецтво», подані в науковій літературі [3, с. 69–74; 5, с. 180; 6, с. 4–6; 7, с. 43–44], то ми можемо виокремити наступні його риси, що дають можливість скласти цілісне уявлення про це явище. Зокрема, до них віднесемо:

- за сутністю це особливий спосіб художнього (духовно-практичного або естетичного) освоєння і відображення буття (зовнішньої природи, соціуму та внутрішнього світу людини, її відчуттів, переживань);

- за формою це соціальне явище, що виникає в людському суспільстві як наслідок здатності людини втілювати сприйняте в певних образах;

- за своїм змістом воно втілюється в певну діяльність, яка нерозривно пов'язана із творчістю, що дає можливість характеризувати її як творчу діяльність;

- така діяльність має певну професіоналізацію з огляду на необхідність досягнення мети художньої діяльності – створення певного образу, а також отримує видове розгалуження, що обумовлено різноманіттям форм втілення її результатів;

- суб'єктами її здійснення та споживання є особа, група осіб, суспільство;

- така соціальна діяльність спрямована на відтворення в певних образах (художніх) оточуючої дійсності, власних переживань людини тощо;

- результатом діяльності є певний продукт – витвір мистецтва (твір); останній повинен мати: пізнавальну цінність, естетичну цінність, етичну цінність [5, с. 185];

- мистецтво одночасно слід розглядати як процес створення певного творчого продукту і як процес споживання цього продукту, де залежно від об'єкта відображення та форми його втілення вирізняються види творчої діяльності.

На наведеній підставі сформулюємо визначення поняття «мистецтво», яке б мало комплексний характер і базувалося на тих його істотних рисах, які нами було виявлено вище. На наш погляд, такий підхід надасть можливість сформулювати визначення даного феномену людської цивілізації як певного відносно відокремленого явища соціальної дійсності, адже в такому разі ми маємо можливість надалі дослідити мистецтво саме з точки зору його існування як певного об'єкта забезпечення та сприяння у його існуванні з боку держави.

Так, узагальнення наведених вище рис, які характеризують поняття «мистецтво», дає можливість навести наступне його визначення: мистецтво – це складова людської культури, обумовлена здатністю людини до образного відображення буття, що являє собою особливий спосіб художнього (духовно-практичного) освоєння дійсності, який втілюється (реалізується) у різних за змістом та формою видах творчої діяльності людини із створення та споживання творчої продукції (витворів мистецтва).

Наведене визначення мистецтва відображає розуміння аналізованого поняття в аспекті погляду на нього як на певне явище – об'єкт, на який може бути спрямовано організаційно-паровий вплив з боку держави для забезпечення його існування, реалізації та розвитку. Такий погляд на мистецтво у його зв'язку із державою дає можливість опрацювати класичний управлінський суб'єктно-об'єктний зв'язок, у якому ми зможемо врахувати те, що в наш час держава служить формою, яка організує громадянське суспільство і створює умови для його розвитку, а також забезпечує права, свободи та законні інтереси особи, саме держава бере на себе обов'язок щодо їх забезпечення, охорони та захисту [1, с. 60–62], у тому числі права особи у сфері мистецтва. При цьому слід врахувати те, що мистецтво як невід'ємна частина культури, яка постійно розвивається, не є раз і назавжди застиглим явищем, адже воно відображає ті процеси, що відбуваються в суспільстві, відчуття людей стосовно їх буття тощо. До того ж, як і будь-яке явище, що є супутником розвитку людської цивілізації, мистецтво має часові виміри минулого, сучасного та майбутнього, а як явище загальносвітового характеру воно визначається рисами регіону, країни, континенту, всесвіту взагалі. Ми вважаємо, що слід погодитися з тими науковцями, які у своїх

працях акцентують увагу на тому, що держава повинна вживати заходи щодо створення, відбору, охорони, збереження, поширення, популяризації та передачі (ретрансляції) майбутнім поколінням духовних і культурних цінностей, що становлять культурний здобуток людини й суспільства [8, с. 6; 9, с. 14; 10, с. 6–7]. Зокрема дослідники підкреслюють, що генезис і розвиток культури відбуваються як цілісний процес із засвоєнням і збереженням цінностей минулого, трансформацією і збагаченням їх у сьогоденні і передачею цих цінностей як вихідного матеріалу для культури майбутнього [11, с. 50].

Саме тому, беручи до уваги наведене визначення поняття «мистецтво» та погляд на нього як на певний процес або явище, що розвивається, стосовно суб'єктно-об'єктного зв'язку відмітимо, що, по-перше, в складі поняття «мистецтво» можна запропонувати виділення декількох взаємопов'язаних елементів, які слід визнати відносно самостійними об'єктами забезпечення з боку держави, а по-друге, вважаємо за доцільне виокремити форми реалізації (здійснення) дій держави щодо забезпечення цих об'єктів, тобто форми реалізації нею культурної функції.

Так, до об'єктів забезпечення, які є складовими (аспектами) мистецтва, слід віднести: формування та розвиток здатності та навичок людини до образного відображення буття як особливої властивості людини (аспект вміння); способи художнього (духовно-практичного) освоєння дійсності (аспект – спосіб); здійснення відповідних видів творчої діяльності людини (аспект – дія); забезпечення можливості використання, поширення, збереження та ретрансляції майбутнім поколінням творчої продукції (виготовів мистецтва) (аспект – результат). Якщо схематично викласти запропоновану структуру мистецтва в її аспектному вигляді, то ми отримаємо наступний ланцюг: вміння – спосіб – дія – результат. Як ми вважаємо, наведена схема є логічною, в ній відбито взаємозв'язок явищ і вона відображає, можливо, дещо спрощено, але наочно, творчий процес.

Як можна зробити висновок, враховуючи те, що держава забезпечує розвиток мистецтва в цілому, а відповідно і розвиток визначених вище його аспектів, то кожному з них може відповідати як окрема форма забезпечення, так і свій комплекс дій щодо його забезпечення, що, як ми вважаємо, відображає багатогранність проявів указаних елементів мистецтва. До форм забезпечення з боку держави розвитку мистецтва в цілому як особливого явища культурного життя суспільства, а також відповідних аспектів його прояву слід віднести наступні дії: 1) визнання мистецтва як складової

життя держави та суспільства, включення його в повсякденне їх буття; 2) надання можливості особам рівного та всебічного доступу до мистецтва, сприяння у розвитку їх здібностей та задоволення їх мистецьких потреб; 3) створення відповідних умов для розвитку мистецтва та здійснення творчої діяльності; 4) відбір, охорона та збереження результатів творчої праці; 5) поширення та популяризація мистецтва; 6) передача (ретрансляція) майбутнім поколінням духовних і культурних цінностей, що становлять культурний здобуток людини й суспільства. Повнота й актуальність наведеного переліку підтверджується існуючими в адміністративно-правовій науці точками зору стосовно форм реалізації управління культурою [12, с. 436].

Отже, цілком можна вести мову про наявність залежності між аспектами прояву мистецтва та тими формами та методами державно-правового (адміністративно-правового) забезпечення, які застосовуються державою під час реалізації нею культурної функції. На наш погляд, така залежність має об'єктивний характер та може бути віднесена до функціональної залежності, адже між аспектами реалізації мистецтва, з одного боку, та формами і методами їх забезпечення державою, з іншого боку, існує стійкий зв'язок, при якому зміни в одному явищі (мистецтві) обумовлюють зміни в іншому явищі (формах і методах забезпечення) і навпаки.

Стосовно виявлення вказаної залежності, то її основу становить загальна структура мистецької діяльності (аспект вміння, аспект способу, аспект дії, аспект результату), де визначення відповідних форм та методів її забезпечення безпосередньо пов'язується з тими внутрішніми проявами, завдяки яким мистецтво забезпечує свої існування, реалізацію та розвиток як самостійне явище (зокрема, особливості та специфіка кожного з аспектів).

У контексті виділення структури мистецької діяльності як сукупності окремих об'єктів забезпечення з боку держави, окремо зупинимося на тому моменті, що, на наш погляд, як у матерії мистецтва взагалі, так і в його видових проявах можна виокремити певні етапи їх виникнення, розвитку, становлення та завершення: етап формування суб'єкта творчої діяльності; етап забезпечення наявності способів та методів творчої діяльності; етап забезпечення здійснення (реалізації) творчої діяльності; етап використання та збереження витвору мистецтва.

Якщо взяти до уваги, що мистецтво становить певний процес, який відбувається паралельно з розвитком людської цивілізації, то можна стверджувати, що останній етап фактично виступає основою першого, адже на основі

використання збережених творів мистецтва відбувається формування суб'єкта мистецької діяльності. Зокрема, слід погодитися із О. О. Радугіним з приводу того, що в основі формування людини як суб'єкта культури лежить сприйняття та оволодіння такими підсистемами культурної діяльності, як: знання історії цінностей культури, виявлення типових для культури досягнень і цінностей, грамотна інтерпретація цінностей даної культури, умінням знаходження дійсного сенсу цих цінностей. Як відмічає О. О. Радугін, лише опанувавши всі ці підсистеми культури, людина може робити зусилля щодо її освоєння, щодо її використання і відтворення [11, с. 57–58]. Тобто, є всі підстави вказати на циклічність розвитку мистецтва, де кожний його попередній етап закладає основу для нових етапів, а наступні етапи спираються та здійснюються тією мірою, наскільки їх основа була закладена в минулому, що і впливає

на результат образного сприйняття людиною її буття. Підтвердження наведеному висновку стосовно циклічності розвитку мистецтва ми знаходимо в науковій позиції, що репрезентована точкою зору, згідно з якою процес розвитку об'єктів та явищ нашого Всесвіту представляє собою витягнуту в часі спіраль, а тому будь-який процес розвитку, а також окремі складові процеси такого розвитку мають циклічний характер [13, с. 160–161].

Наведене підкреслює актуальність більш докладного розроблення та опрацювання механізму адміністративно-правового забезпечення розвитку мистецтва. На наш погляд, саме його вдосконалення (із врахуванням наведених висновків) не тільки забезпечить належне існування та розвиток мистецтва в нашій країні, а також – і це основне – буде сприяти всебічній та повній реалізації прав громадян України у сфері культури.

Список використаної літератури

1. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник / О. Ф. Скакун ; пер. з рос. – Х. : Консум, 2001. – 656 с.
2. Бычков В. В. Эстетика и философия искусства : диалог на выставке «40 лет научной деятельности В. В. Быčkova» / В. В. Бычков, Н. Б. Маньковская // Вопросы философии. – 2009. – № 12. – С. 56–67.
3. Бокань В. Культурологія : навч. посіб. / Володимир Бокань. – 3-тє вид., стереотип. – К. : МАУП, 2004. – 136 с.
4. Новый тлумачний словник української мови : у 3 т. Т. 2. К–П / уклад.: В. Яременко, О. Сліпушко. – К. : Аконіт, 2007. – 962 с.
5. Кравченко А. И. Культурология : учеб. пособие для вузов / А. И. Кравченко. – 4-ое изд. – М. : Академ. проект ; Трикта, 2003. – 496 с.
6. Баллонова М. Г. Искусство и его роль в жизни общества : учеб. пособие / М. Г. Баллонова. – Н. Новгород : Изд-во ВВАГС, 2007. – 53 с.
7. Борисова Е. М. Культурология : учеб.-практ. пособие, учеб. программа по дисциплине / Е. М. Борисова, Н. И. Джохадзе, Ю. Б. Смирнов, В. Ю. Ивлев. – М. : МЭСИ, 2005. – 88 с.
8. Батіщева О. С. Державне управління розвитком національної культури в умовах глобалізації : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.01 / Батіщева Ольга Сергіївна. – Л., 2007. – 20 с.
9. Мельничук О. І. Статус всесвітньої культурної та природної спадщини людства в міжнародному праві : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Мельничук Олена Ігорівна. – К., 2006. – 19 с.
10. Карлова В. В. Державна політика у сфері культури: сутність та особливості реалізації в сучасних умовах : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.01 / Карлова Валентина Володимирівна. – К., 2003. – 20 с.
11. Культурология : учеб. пособие / сост. и отв. ред. А. А. Радугин. – М. : Центр, 2001. – 304 с.
12. Адміністративне право України : підручник / Ю. П. Битяк, В. М. Гарашук, О. В. Дьяченко та ін. ; за ред. Ю. П. Битяка. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 544 с.
13. Борщук Є. М. Концепція стійкого розвитку і проблеми переходу на еколого-економічну модель господарювання [Електронний ресурс] / Є. М. Борщук // Науковий вісник УкрДЛТУ. – 2005. – Вип. 15.6. – С. 160–165. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvntlu/15_6/160_Borszczuk_15_6.pdf.

Надійшла до редколегії 17.10.2012

ШЕСТАК В. С. ИСКУССТВО И СТРУКТУРА ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КАК ОБЪЕКТЫ АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ

На основе характеристики понятия «искусство» выделена структура художественной деятельности, которая представляет собой совокупность взаимосвязанных между собой этапов. Отмечено, что искусство, художественная деятельность и ее этапы выступают объектами административно-правового обеспечения со стороны государства во время реализации культурной функции.

SHESTAK V. THE ART AND THE STRUCTURE OF ARTISTIC ACTIVITY AS THE OBJECTS OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL PROVIDING

On the basis of description of concept «art» the structure of artistic activity which is an aggregate of interconnected stages is selected. It is marked that an art, artistic activity and its stages are the objects of administrative and legal providing from the side of the state during realization of cultural function.